

III. PRACE DROBNE I MATERIAŁY

MACIEJ POLAK

Uniwersytet Rzeszowski

Szkoła Doktorska

e-mail: maciejp@dokt.ur.edu.pl

ORCID: 0000-0001-7763-2039

DOI: 10.14746/cph.2023.2.13

Posłowie i listy uwierzytelniające Zygmunta Augusta do Habsburgów. Próba ich zestawienia na podstawie zasobów wiedeńskiego Haus-, Hof- und Staatsarchiv*

Wprowadzenie

Obszerna literatura poświęcona problematyce dyplomacji ostatnich Jagiellonów mogłaby sugerować, że tematyka ta została już wyczerpana. Wciąż jednak można odnaleźć nieznanne lub słabo przestudiowane źródła oraz nowe kierunki badań nad formą realizacji polityki zagranicznej, a przede wszystkim nad jej wykonawcami, czyli oficjalnymi królewskimi posłami¹.

* Artykuł przygotowano w ramach realizacji przez autora stypendium Fundacji Lanckorońskich „Poselstwa księdza Marcina Kromera na dwór habsburski”.

¹ Dyplomatom Zygmuntów poświęcono wiele istotnych prac problemowych oraz biografii. Do najważniejszych publikacji należą: R. Żelewski, *Organizacja koronnej służby dyplomatycznej za Zygmunta Augusta* [w:] Z. Wójcik (red.), *Polska służba dyplomatyczna XVI–XVIII wieku. Studia*, Warszawa 1966; A. Wyczański, *Między kulturą a polityką. Sekretarze królewscy Zygmunta Starego (1506–1548)*, Warszawa 1990; M. Korolko, *Poczet sekretarzy Zygmunta Augusta (1548–1572)*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1986, t. 31, s. 45–84; idem, *Seminarium Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego. Hu-*

Mało znane i słabo wykorzystywane są archiwalia austriackiego Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu. Pozwalają one na dalsze badania nad XVI-wieczną dyplomacją, zwłaszcza Zygmunta Augusta oraz jego poselstwami. Późniejsze okresy doczekały się dwóch prac, autorstwa Aleksandry Barwickiej-Makuli i Doroty Gregorowicz, opierających się w dużej mierze na tamtejszych zbiorach archiwalnych². Jednak w przypadku okresu panowania Zygmunta Augusta wciąż istnieją duże luki badawcze. W ostatnim czasie edycji części dokumentów podjął się litewski zespół badawczy, ale był to, jak na ten moment, jednostkowy przypadek³.

Natomiast wśród dokumentów pozostawionych przez posłów i kancelarię królewską najbardziej wiarygodnym dowodem odbycia poselstwa są listy uwierzytelniające. Poniższy artykuł ma zatem na celu przedstawienie jak najbardziej wiarygodnego, opartego na złożonych listach uwierzytelniających, wykazu posłów, którzy reprezentowali interesy Zygmunta Augusta na dworze Habsburgów wiedeńskich i pozostawili swój ślad w postaci dokumentu kredencyjnego.

Problemy dyplomacji ostatnich Jagiellonów

Lata panowania ostatniego męskiego przedstawiciela dynastii Jagiellonów stanowiły w historii dyplomacji Korony Polskiej okres reorientacji priorytetów polityki zagranicznej⁴. Jednak decyzję o zmianach powzięto już znacznie wcześ-

maniści w kancelarii królewskiej Zygmunta Augusta, Warszawa 1991; R. Skowron, *Dyplomaci polscy w Hiszpanii w XVI i XVII wieku*, Kraków 1997.

² D. Gregorowicz, *Tiara w grze o koronę. Stolica Apostolska wobec wolnych elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w drugiej połowie XVI wieku*, Kraków 2019; A. Barwicka-Makula, *Od wrogości do przyjaźni. Habsburgowie austriaccy wobec Polski w latach 1587–1592*, Katowice 2019.

³ Valentino Saurmano *laiskai imperatoriui Ferdinandui I iš Žygimanto Augusto Vilniaus dvaro (1561–1562 m.)*, oprac. D. Antanavičius, V. Gerulaitienė, J. Kiaupienė, Vilnius 2009.

⁴ Do najważniejszych opracowań dyplomacji ostatnich Jagiellonów należy rozdział wielotomowej historii polskiej dyplomacji: R. Żelewski, *Dyplomacja polska w latach (1506–1572)* [w:] M. Biskup (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, t. I: *Polowa X w. – 1572*, Warszawa 1982, s. 587–793. Poszczególne kierunki polityki zagranicznej omawiają: H. D. Wojtyska, *Papiestwo – Polska 1548–1563. Dyplomacja*, Lublin 1977; A. Dziubiński, *Stosunki dyplomatyczne polsko-tureckie w latach 1500–1572 w kontekście międzynarodowym*, Wrocław 2005; J. Pajewski, *Węgierska polityka Polski w połowie XVI wieku (1540–1571)*, Kraków 1932; S. Bodniak, *Kongres szczeciński na tle bałtyckiej polityki polskiej*, Kraków 1929; A. Januszek-Sieradzka, „Potrzeba moskiewska” na sejmach koronnych w latach 60. XVI stulecia, „TEKA Komisji Historycznej Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” 2012, t. 9, s. 7–31; K. Baczkowski, *Zjazd wiedeński 1515. Geneza, przebieg i znaczenie*, Warszawa 1975; A. Sucheni-Grabowska, *Jagiellonowie i Habsburgowie w pierwszej połowie XVI w. Konflikty i ugody*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 1983, t. 38, z. 4, s. 449–467; eadem, *Zygmunt August. Król polski i wielki książę litewski 1520–1562*, Kraków 2010; J. Wijaczka, *Stosunki dyplomatyczne Polski z Rzeszą Niemiecką w czasach panowania cesarza Karola V (1519–1556)*, Oświęcim 2015; R. Skowron, *Księstwo Bari i sumy neapolitańskie. Polsko-hiszpański spór o spadek po królowej Bonie*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” 2022, t. 28, s. 171–213.

niej, za panowania królewskiego ojca, Zygmunta Starego. Władca ten – w obliczu zagrożenia ze strony Moskwy, wspieranej dyskretnie przez Habsburgów, oraz problemów prawno-militarnych z Prusami Królewskimi i Zakonem Krzyżackim – szukał dyplomatycznej drogi wyjścia z geopolitycznego impasu. Problemy polskiej polityki zagranicznej wydawały się rozwiązane po kongresie wiedeńskim 1515 r., kiedy to doszło do przełomowej reorientacji polityki dynastycznej⁵. Zdłudne jednak okazały się marzenia o zakończeniu wieloletnich sporów z Habsburgami. Cesarz Karol V oraz przedstawiciele urzędów i sądów Rzeszy Niemieckiej poruszali przy każdej okazji kwestie prawne dotyczące miast Prus Królewskich i terytoriów Zakonu Krzyżackiego, a później nowego polskiego wasala, Albrechta Hohenzollerna⁶. Dyplomaci Korony Polskiej byli też bezradni z powodu tragedii mohackiej (1526 r.) i inwazji Osmanów w kierunku Europy Środkowo-Wschodniej. Zygmunt Stary wycofywał się z rywalizacji z Habsburgami o hegemonię na tych terenach, zabezpieczając w 1533 r. południową granicę pokojem z Sulejmanem Wspaniałym⁷.

Jednak na dworze krakowskim wciąż prężnie działało stronnictwo antyhabsburskie podsycane przez Bonę Sforzę. Chociaż zawarte pod jej wpływem małżeństwo Izabeli Jagiellonki z Janem Zapolyą nie miało poważnych konsekwencji dyplomatycznych, gdyż zawarto je po układzie w Wielkim Waradynie (1538 r.), jednak jego reperkusje warunkowały stosunki jagiellońsko-habsburskie w późniejszych latach⁸. Trudne relacje dyplomatyczne miało naprawić małżeństwo Zygmunta Augusta z Elżbietą, córką Ferdynanda I Habsburga. Jednak ataki epilepsji młodej królowej, podejście Bony, a wreszcie odsunięcie się króla od Elżbiety i jej śmierć doprowadziły do kolejnych napięć w stosunkach dworów krakowskiego i wiedeńskiego. Skutki tych wydarzeń i nawarstwiających się problemów ujawniły się w okresie samodzielnych rządów Zygmunta Augusta. O ile w latach poprzedzających śmierć Elżbiety w dyplomacji młody król był poddany decyzjom królowej-matki, o tyle później rozpoczął realizację własnych celów politycznych. To właśnie za panowania ostatniego Jagiellona polska polityka zagraniczna, z różnych względów, kładła nacisk na interesy państwa, a nie dynastii, zwracając wzrok ku Morzu Bałtyckiemu. Zygmunt August jako polityk i dyplomata rozumiał, że realizacja coraz głośniejszych postulatów „potrzeby moskiewskiej” i *dominium maris Baltici* byłaby niemożliwa bez cichego przyzwolenia Habsburgów⁹. Dlatego władca ten żył w bliskich, pokojowych stosunkach z Habsburgami, zawierając z nimi chociażby w 1549 r. traktat pra-

⁵ K. Baczkowski, *Zjazd wiedeński 1515...*, s. 212–215.

⁶ J. Wijaczka, *Stosunki dyplomatyczne Polski z Rzeszą Niemiecką...*, passim.

⁷ A. Dziubiński, *Stosunki dyplomatyczne polsko-tureckie...*, s. 95–100.

⁸ J. Pajewski, *Węgierska polityka Polski...*, s. 4–13.

⁹ A. Januszek-Sieradzka, „Potrzeba moskiewska”..., s. 8–9, 12; M. Plewczyński, *Koalicje antymoskiewskie Jagiellonów w XVI wieku*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2005, t. 2, s. 88.

ski¹⁰. Jednak wiele innych, oprócz wymienionych, spraw wymagało dalszych działań dyplomatycznych. Wciąż aktualne były spory graniczne i kupieckie na Śląsku, sprawy pruskie, a wkrótce inflanckie, nowe małżeństwo Zygmunta Augusta z Katarzyną oraz skomplikowana sprawa barska z testamentem Bony¹¹. Wobec tych problemów, mniej lub bardziej palących, Zygmunt August potrzebował odpowiednich realizatorów własnej koncepcji dyplomacji.

Podstawa źródłowa

Przybywający w imieniu króla polskiego posłowie mieli obowiązek złożenia listów uwierzytelniających na dworze przyjmującym. W istocie był to podstawowy i jedyny dokument, jakiego wymagano od posła przybywającego. Tym samym próżno poszukiwać listów uwierzytelniających w polskich archiwach, gdyż w oryginałach zostały one złożone na dworze wiedeńskim. Szczątkowe informacje o odbytych poselstwach można odnaleźć w serii ksiąg Metryki Koronnej *Libri Legationum*, przechowywanych w Archiwum Głównym Akt Dawnych. Jednak liczba skopiowanych i wpisanych listów uwierzytelniających jest niewielka. Do ksiąg znacznie częściej były wpisywane instrukcje i odpowiedzi z rezultatami poselstw aniżeli tak klasyczne i mało istotne z merytorycznego punktu widzenia dokumenty, jak listy uwierzytelniające. Dlatego ustalenie konkretnej daty wysłania poselstw oraz realizatorów często bywa utrudnione, gdyż badacze muszą samodzielnie na podstawie instrukcji lub relacji umiejscowić w czasie poselstwo¹².

Podstawą źródłową niniejszego opracowania była kwerenda w archiwum Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu, gdzie przechowywane są dokumenty dotyczące stosunków dyplomatycznych z dworem polskim. Najistotniejszym kierunkiem podjętej kwerendy było zbadanie dokumentów z kartonów Polen I z działu archiwalnego „Diplomatie und Außenpolitik vor 1848 – Staatenabteilungen”, odpowiadających chronologicznie panowaniu Zygmunta Augusta. Jako cezury czasowe kwerendy wybrano lata 1530–1572 ze względu na jego koronację za życia ojca Zygmunta Starego. Tym samym w 18 pierwszych numerach kartonów, nazywanych również *Polonicami*, odpowiadających chronologicznie panowaniu Zygmunta Augusta, odnaleziono 43 listy uwierzytelniające. Ze względu na zakres prowadzonych przez polską dyplomację spraw przeprowadzona została uzupełniająca kwerenda źródłowa w następujących kartonach, które odpowiadały datom granicznym: „Polen III

¹⁰ A. Sucheni-Grabowska, *Stanisław Hozjusz jako dyplomata Zygmunta Augusta. Wokół traktatu praskiego z 1549 roku*, „Studia Warmińskie” 1981, t. 18, s. 150–154.

¹¹ A. Sucheni-Grabowska, *Zygmunt August...*, passim (zwłaszcza rozdziały: XIII, XIV, XIX i XXI).

¹² *Sumariusz Ksiąg Poselstw Metryki Koronnej*, t. 1: *Jagiellonowie*, oprac. I. Sułkowska-Kurasiowa, J. Wejchertowa, Warszawa 2019.

Specialia”, „Italienische Staaten – Kleine Staaten”, ze szczególnym uwzględnieniem Neapolu (sprawa barska), oraz „Ungarische Akten”, znajdujących się w innym dziale archiwalnym „Länderabteilungen”. Wśród tych archiwaliów odnaleziono tylko dwa tego rodzaju dokumenty wydane przez Zygmunta Augusta. Daje to łączną liczbę 45 listów uwierzytelniających wydanych w latach 1534–1568.

Listy uwierzytelniające

Przed omówieniem wykazu posłów warto przedstawić protokół dyplomatyczny dotyczący zwyczaju składania listów uwierzytelniających, zwanych też kredencjonalnymi lub fiducyjnymi. Dotychczas, w rozwoju badań nad historią dyplomacji, poświęcano im stosunkowo niewiele uwagi, choć ceremonia ich składania sięga czasów starożytnych. Niektórzy badacze twierdzą, że dokumenty uwierzytelniające składali już posłowie greccy¹³. Jednak dopiero we wczesnym średniowieczu nastąpiło upowszechnienie tych listów, w formie podobnej do tej, która była stosowana w czasach nowożytnych, a także aktualnie. Dwór bizantyjski, znany z wyszukanej dyplomacji oraz złożonych ceremoniałów, zaopatrywał swoich posłów i wymagał od przybywających uroczystych dokumentów, które zawierały tytułaturę władców, ale też miały być napisane na pergaminie, z wykorzystaniem podniosłego stylu i kolorowych inkaustów, opatrzonych pieczęcią¹⁴.

Renesansowe listy, stosowane w dyplomacji europejskiej, miały również swoją specyfikę, której ton nadawały przede wszystkim kancelarie papieska i miast włoskich. Na potrzeby artykułu przyjęto dwie najbardziej adekwatne definicje listów uwierzytelniających. Pierwszą z nich zaproponował Garrett Mattingly, twórca klasycznego dzieła dotyczącego XVI-wiecznej dyplomacji, który zdefiniował list kredencjonalny w następujący sposób:

[...] dokument jest przygotowany na pergaminie, po łacinie, napisany w najlepszym kancelaryjnym stylu i opieczętowany pieczęcią państwową. Na początku treści listu nadawca wita odbiorcę wszystkimi jego tytułami, wymieniając następnie swoje tytuły, a dalsza część tekstu zwykle nie przekracza kilku linijek, których sens polega na błaganiu odbiorcy o pełne zaufanie do okaziciela (najczęściej podane imię i nazwisko posła) w tym, co powie w imieniu osoby podpisującej. Czasami pojawia się konkretny temat, częściej nie. Zwykle następuje wyszukane, komplementarne zamknięcie¹⁵.

¹³ C. Ikonowicz, J. W. Piekarski, *Protokół dyplomatyczny i dobre obyczaje*, Warszawa 2009, s. 9.

¹⁴ Ibidem, s. 11; E. Pietkiewicz, *Protokół dyplomatyczny*, Warszawa 1998, s. 13–14.

¹⁵ G. Mattingly, *Renaissance Diplomacy*, London 1965, s. 38 (tłum. własne).

Z kolei Roman Żelewski, jeden z autorów wielotomowej *Historii dyplomacji*, proponuje zbliżoną definicję listu kredencjalnego, dodając tylko informację o zawartej w dokumencie wzmiance na temat pełnionego przez posła aktualnie urzędu:

Dokument niezbędny stanowił list wierzitelny (*litterae credentiales* lub *fiduciariae*). Przeznaczony dla strony przyjmującej poselstwo zawierał obowiązkowo nazwisko posła, urząd przez niego sprawowany i określenie obecnej funkcji, a następnie oświadczenie, przeważnie ogólnikowe, iż jest upoważniony do pertraktacji oraz prośbę o danie mu takiej wiary jak samemu wysyłającemu¹⁶.

Specyficzny był też sam proces przygotowania dokumentów dla królewskiego oratora. List uwierzytelniający formułowano jednocześnie z instrukcjami poselskimi lub zaraz po ich opracowaniu. O ile w instrukcjach poselskich wysłannik królewski nie był z reguły wymieniony z imienia i nazwiska, o tyle w liście podawano imię, nazwisko i pełnioną przez niego aktualnie funkcję lub urząd. Gdy tylko poseł docierał do miejsca docelowego, niezależnie od charakteru poselstwa, zobligowany był do przedstawienia listu uwierzytelniającego. Zaznaczyła to Isabella Lazzarini, znawczyni nowożytnej włoskiej dyplomacji, pisząc:

[...] po pierwszym wjeździe do miasta nastąpiło złożenie listów uwierzytelniających ambasadora przed władcą lub wyższymi urzędnikami. Z tej okazji ambasadorowie wręczali swoje listy uwierzytelniające kanclerzom władcy lub urzędnikom, a listy były odczytywane na głos¹⁷.

Posłowie Zygmunta Augusta i ich listy uwierzytelniające

Odnalezione w austriackim archiwum listy uwierzytelniające Zygmunta Augusta pisane były na papierze czerpanym. Na zewnętrznej stronie znajdowała się pieczęć królewska i tytułatura odbiorcy. W tekście głównym dokumentu zawarta była określona formuła, która miejscami ulegała niewielkim modyfikacjom. Tym samym każdy list uwierzytelniający – jako źródło – daje możliwość odczytania treści, które występowały z reguły w następującej kolejności:

1. Wystawca dokumentu, w miarę możliwości z pełną lub skróconą do najważniejszych treści tytułaturą.
2. Odbiorca dokumentu, w miarę możliwości z pełną lub skróconą do najważniejszych treści tytułaturą.

¹⁶ R. Żelewski, *Dyplomacja polska...*, s. 757.

¹⁷ I. Lazzarini, *Communication and conflict: Italian diplomacy in the Early Renaissance, 1350–1520*, Oxford 2015, s. 153 (tłum. własne).

3. Poseł, wraz z podaniem aktualnie pełnionej ważnej funkcji.
4. Data i miejsce wydania dokumentu.
5. Podpis wystawcy.

Oprócz powyższych informacji list uwierzytelniający nie miał stałej formuły. Po przedstawieniu wystawcy i odbiorcy, zanim zaprezentowano osobę posła, nawiązywano do miłości ojcowskiej lub braterskiej adresata. W przypadku dokumentów wystawionych do Ferdynanda I Habsburga przywoływane były bliskie relacje rodzinne poprzez dodanie zdania „Salutem ac perpetui amoris, omnisque foelicitatis continuum incrementum Serenissime ac Excellentissime Princeps, et domine, pater charissime ac observandissime”. Z kolei listy do Maksymiliana Habsburga zawierały następującą formułę: „salutem et fraterni amoris continuum incrementum”. Jednak gdy nastąpiła zmiana na tronie cesarskim, formuła kierowana do Maksymiliana uległa niewielkiej rozbudowie.

Po pozdrowieniu odbiorcy następowało przedstawienie posła, z reguły kończące się słowami: „cui mandanimus, ut quaedam nostro nomine Maiestati vestra referret”. Nadawca nie wskazywał tutaj konkretnego tematu sprawy, tylko uzasadniał, że istnieje ważny powód przybycia posła, który przybliży istotę problemu. Następnie wystawca prosił o wysłuchanie posła, a także przychylne spojrzenie na sprawę, zwracając się do odbiorcy: „Postulamus igitur, ut Maiestas vestra benigne audiat, verbisque eius fidei habeat, et ad desiderium nostrum libenter sese accommodet”.

Z listów odczytać można również miejsce i datę wydania dokumentu, co pozwala na określenie dokładniejszego czasu poselstwa. Kancelaria habsburska, przyjmując posłów, zaznaczała czasem datę odbioru listu uwierzytelniającego. W przypadku listów Zygmunta Augusta było tak w 15 odnalezionych dokumentach.

W tabeli znajdują się najistotniejsze dane, które można odnaleźć w listach uwierzytelniających Zygmunta Augusta. Po pierwsze, data i miejsce wystawienia dokumentu, poseł lub posłowie, adresat, data przyjęcia (o ile zapisano), a także sygnatura w archiwum Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu. Z 45 listów uwierzytelniających aż 26 było adresowanych do Ferdynanda I Habsburga, 12 do Maksymiliana II Habsburga, trzy do Karola V Habsburga, dwa do Filipa II Habsburga oraz po jednym do Anny Jagiellonki i Elżbiety Habsburżanki.

Oprócz danych, które można odczytać z listów, w tabeli zamieszczono również sygnatury do Ksiąg Poselstw Metryki Koronnej, jeśli do dzisiejszych czasów w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie dotrwały instrukcje, raporty lub inne kopie dokumentów pochodzących najprawdopodobniej z danego poselstwa. Ze względu na spore luki w prowadzeniu *Libri Legationum* nie dało się w nich znaleźć wzmianek o aż 11 poselstwach. Z kolei udało się uzyskać informacje o kilku posłach na dwór Habsburgów wiedeńskich. Przykładowo, w 1549 r. wysłano poselstwo w osobach Macieja Góreckiego i Bartłomieja Kromera do Ferdynanda I Habsbur-

ga¹⁸, a w 1570 r. do Maksymiliana II Habsburga posłował Szymon Konarski¹⁹. O ile po pierwszym poselstwie zachowały się tylko instrukcje, o tyle w przypadku Konarskiego w *Libri Legationum* zamieszczono odpis listu uwierzytelniającego²⁰. Poselstwa te ze względu na brak oryginałów listów uwierzytelniających nie zostały ujęte w tabeli i wykazie posłów. Ponadto w zasobach austriackiego archiwum znajdują się tylko informacje o poselstwie z 1570 r.

Oprócz tabeli z wykazem listów uwierzytelniających przygotowano listę posłów wraz z ich biogramami. Ma ona układ alfabetyczny, gdyż niektórzy z nich posłowali kilkakrotnie, w różnych konfiguracjach, a także inni byli odbiorcy ich poselstw. W biogramach przedstawione zostały tylko podstawowe dane biograficzne posłów wymienionych w listach uwierzytelniających wraz z tytułaturą ujętą w dokumencie. W przypadku obcokrajowców zachowano oryginalny zapis imienia i nazwiska. Nazwiska posłów polskiego pochodzenia podane są w dwóch wersjach (polskiej i latynizowanej – oryginalnej).

Z danych zebranych w tabeli wynika, że w imieniu Zygmunta Augusta posłowało łącznie 28 osób, z czego 18 piastowało urzędy świeckie, a 10 było duchownymi. Jednak przedstawiciele duchowieństwa angażowano częściej. Ze wszystkich 45 listów uwierzytelniających aż 23 wystawiono dla osób duchownych, a kolejne 6 dla poselstw mieszanych (świecki i duchowny). Świeccy posłowie otrzymali zaś 16 dokumentów kredencyjnych. Kancelaria Zygmunta Augusta najczęściej wystawiała listy uwierzytelniające dla księdza Marcina Kromera. Otrzymał on aż 12 uwierzytelnień (w tym 8 razy indywidualnie). Dalszym badaniom należałoby poddać kwestię, na ile służba w dyplomacji przyczyniała się do rozwoju kariery posłów w strukturach państwowych i kościelnych.

Podsumowując, na podstawie zebranych danych można w prostszy sposób określić rzeczywisty czas odbycia poselstwa. Na niektórych listach kancelaria habsburska odnotowała także datę przyjęcia dokumentu. Oprócz listów uwierzytelniających w zbiorach Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu wciąż jest wiele mało znanych dokumentów. Mogą one stać się cennym uzupełnieniem polskich źródeł do poznania XVI-wiecznej dyplomacji, szczególnie *Libri Legationum*. Ich dokładniejsza analiza jest zatem nieunikniona.

¹⁸ AGAD, LL 12, k. 143-157v.

¹⁹ AGAD, LL 19, k. 218-223.

²⁰ AGAD, LL 19, k. 219.

Aneks 1. Wykaz listów uwierzytelniających wydanych w imieniu Zygmunta Augusta znajdujących się w Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu

L.p.	Miejsce i data wystawienia	Posel	Odbiorca	Data przyjęcia	Sygnatura HHStA	Adnotacja w LL
1.	Wilno, 18 II 1534	Venceslaus Proczek	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 2 (1530–1534), fasc. 2, k. 35–36	b.d.
2.	4 X 1535	Ludovico Aliphio	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 3 (1535–1538), fasc. 2, k. 44–45	b.d.
3.	20 IV 1539	Jan Tęczyński Jan Wilamowski	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	16 V 1539	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 4 (1539–1543), fasc. 2, k. 6	AGAD, LL 7, k. 3–8 AGAD, LL 8, k. 28v–29, 37–37v
4.	Wilno, 2 X 1540	Andrzej Czarnkowski	Elżbieta Habsburg, przyszła małżonka Zygmunta Augusta	4 XI 1540	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 4 (1539–1543), fasc. 2, k. 99	AGAD, LL 7, k. 105–111v AGAD, LL 9, k. 55v–57v, 105–111v AGAD, LL 10, k. 22–41v
5.	Wilno, 2 X 1540	Andrzej Czarnkowski	Anna Jagiellonka, małżonka Ferdynanda I Habsburga	4 XI 1540	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 4 (1539–1543), fasc. 2, k. 101	j.w.
6.	Wilno, 10 I 1541	Andrzej Czarnkowski	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 4 (1539–1543), fasc. 2, k. 121	AGAD, LL 7, k. 137v–142v AGAD, LL 10, k. 41v–45
7.	Wilno, 27 II 1541	Andrzej Górka	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 4 (1539–1543), fasc. 2, k. 125	AGAD, LL 7, k. 154v–158v, 162v–162 AGAD, LL 9, k. 102–103, 131v–132 AGAD, LL 10, k. 82–86
8.	Kraków, 29 VII 1543	Stanisław Lasota Andreas Cardutti	Karol V Habsburg, cesarz rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 4 (1539–1543), fasc. 2, k. 160	b.d.

9.	Kraków, 1 VII 1545	Mikołaj Myszkowski	Ferdynand I Habs- burg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 5 (1545-1548), fasc. 3, k. 53	b.d.
10.	Wilno, 7 VIII 1547	Stanisław Łaski	Ferdynand I Habs- burg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 5 (1545-1548), fasc. 3, k. 36	b.d.
11.	Piotrków, 5 X 1547*	Mikołaj Radziwiłł Marcin Kromer	Ferdynand I Habs- burg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 5 (1545-1548), fasc. 3, k. 42-43	AGAD, LL 14, k. 113-116
12.	Kraków, 28 V 1548	Stanisław Ostrobróg	Karol V Habsburg, cesarz rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 5 (1545-1548), fasc. 3, k. 34	AGAD, LL 12, k. 1v-3
13.	Kraków, 16 VI 1548	Marcin Kromer	Ferdynand I Habs- burg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 5 (1545-1548), fasc. 3, k. 140	AGAD, LL 12, k. 21-24, 28v- -29v, 35v-37
14.	Kraków, 9 III 1549	Stanisław Hozjusz	Ferdynand I Habs- burg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 6 (1549-1553. 06), fasc. 3, k. 14	AGAD, LL 12, k. 69v-71, 57-58 AGAD, LL 22, k. 242-243v
15.	Kraków, 10 III 1549	Stanisław Hozjusz	Karol V Habsburg, cesarz rzymski	28 IX 1549	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 6 (1549-1553. 06), fasc. 3, k. 15	j.w.
16.	Kraków, 16 III 1549	Stanisław Hozjusz	Filip II Habsburg, król hiszpański	24 XII 1549	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 6 (1549-1553. 06), fasc. 3, k. 16	j.w.
17.	Kraków, 3 XII 1549	Andrzej Czarnkowski	Ferdynand I Habs- burg, król rzymski	30 XII 1549	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 6 (1549-1553. 06), fasc. 3, k. 93	AGAD, LL 12, k. 133-138v
18.	Piotrków, 20 VII 1550	Filip Padniewski	Filip II Habsburg, król hiszpański	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Po- len I, Polonica 6 (1549-1553. 06), fasc. 3, k. 39	AGAD, LL 12, k. 286-289v AGAD, LL 13, k. 96-96v AGAD, LL 14, k. 28v-29v, 58v- -62v

19.	Wilno, 5 VII 1551	Wojciech Kryski	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	22 VIII 1551	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 50	AGAD, LL 14, k. 64v–67, 91–91v
20.	Piotrków, 19 IV 1552	Filip Padniewski	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 48	AGAD, LL 14, k. 97v–102
21.	Piotrków, 19 IV 1552	Filip Padniewski	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 48	j.w.
22.	Kraków, 24 II 1553	Mikołaj Radziwiłł Czarny	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 4	AGAD, LL 14, 154–154v
23.	Kraków, 25 II 1553	Mikołaj Radziwiłł Czarny	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 5	AGAD, LL 16, k. 123–123v
24.	Kraków, 29 IV 1553	Mikołaj Radziwiłł Czarny Jan Przerębski	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 55	AGAD, LL 14, k. 141v–149v, 151–153, 156v–157
25.	Kraków, 30 IV 1553	Mikołaj Radziwiłł Czarny Jan Przerębski	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 6 (1549–1553.06), fasc. 3, k. 56	j.w.
26.	Kraków, 22 IX 1553	Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 7 (1553.07–1554.12), fasc. 4, k. 39	AGAD, LL 14, k. 186v–193v
27.	Lublin, 7 III 1554	Mikołaj Myszkowski Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	5 V 1554	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 7 (1553.07–1554.12), fasc. 4, k. 77	AGAD, LL 15, k. 160v–188v, 196–204 AGAD, LL 16, k. 30–30v

28.	Wilno, 30 VII 1554	Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 7 (1553.07-1554.12), fasc. 4, k. 21	AGAD, LL 15, k. 224v-227, 233-246 AGAD, LL 16, k. 60v
29.	Wilno, 16 VII 1555	Stanisław Wapowski	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 8 (1555-1556), fasc. 5, k. 91	AGAD, LL 16, k. 99v
30.	Warszawa, 25 I 1556	Gabriel Grabowiecki	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 8 (1555-1556), fasc. 5, k. 2	AGAD, LL 14, k. 312-313 AGAD, LL 15, k. 466v-469v AGAD, LL 16, k. 207v-208
31.	Wilno, 10 VI 1556	Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	13 VII 1556	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 8 (1555-1556), fasc. 5, k. 58	AGAD, LL 22, k. 229-231v
32.	Wilno, 20 VIII 1556	Krzysztof Lasota	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 8 (1555-1556), fasc. 5, k. 94	b.d.
33.	Wilno, 8 IV 1557	Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557-1559.03), fasc. 5, k. 14	AGAD, LL 15, k. 615-619 AGAD, LL 16, k. 249, 254v, 3500, 3511, 3556
34.	Wilno, 12 XII 1557	Marcin Kromer	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557-1559.03), fasc. 5, k. 55	AGAD, LL 15, k. 635v-638, 642-658
35.	Wilno, 17 I 1558	Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, król rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557-1559.03), fasc. 5, k. 10	b.d.
36.	Wilno, 18 I 1558	Stanisław Hozjusz Marcin Kromer	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557-1559.03), fasc. 5, k. 19	b.d.
37.	Wilno, 25 IV 1558	Stanisław Hozjusz Marcin Kromer	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557-1559.03), fasc. 5, k. 47	AGAD, LL 15, k. 710v-715 AGAD, LL 17, k. 1-4v, 7-8, 13-15v, 17-17v, 18v-20, 86, 93

38.	Wilno, 25 IV 1558	Stanisław Hozjusz Marcin Kromer	Ferdynand I Habsburg, cesarz rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557–1559. 03), fasc. 5, k. 48	j.w.
39.	Wilno, 29 XI 1559	Jan Przerębski	Ferdynand I Habsburg, cesarz rzymski	24 I 1560	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557–1559. 03), fasc. 5, k. 116	AGAD, LL 17, k. 19v-20, 41v-53, 57-58v, 77-77v, 82v-84
40.	Wilno, 29 XI 1559	Jan Przerębski	Maksymilian Habsburg, wybrany król czeski	26 I 1560	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 9 (1557–1559. 03), fasc. 5, k. 117	j.w.
41.	Warszawa, 14 III 1564	Stanisław Wolski Stanisław Karnkowski	Ferdynand I Habsburg, cesarz rzymski	b.d.	AT-OeStA/HHStA, LÄABT, Allgemeine Akten, 88 Ungarische Akten (1564.01–1566.12), k. 41	b.d.
42.	Piotrków, 14 XI 1564	Stanisław Wolski	Maksymilian II Habsburg, cesarz rzymski	1 XII 1564	AT-OeStA/HHStA, LÄABT, Allgemeine Akten, 89 Ungarische Akten (1564.01–1566.12), k. 18	b.d.
43.	Lublin, 23 IV 1566	Franciszek Krasinski	Maksymilian II Habsburg, cesarz rzymski	10 V 1566	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 12 (1563–1566. 06), fasc. 8, k. 74	b.d.
44.	Lublin, 23 VIII 1566	Mikołaj Maciejowski	Maksymilian II Habsburg, cesarz rzymski	1 XII 1566	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 13 (1566–1569), fasc. 8, k. 107-108	b.d.
45.	Knyszyn, 20 IV 1568	Łukasz Podoski	Maksymilian II Habsburg, cesarz rzymski	18 V 1568	AT-OeStA/HHStA, StAbt, Polen I, Polonica 13 (1566–1569), fasc. 9, k. 73	b.d.

Źródło: opracowanie własne.

Aneks 2. Biogramy posłów

1. Aliphio Ludovico (1499–1543) – w liście uwierzytelniającym tytułowany: *Burgrabio Cracoviensis*, funkcję tę pełnił od 1523 r. Służący Bony Sforzy, przybył wraz z nią do Polski. Był zręcznym dyplomata, bardzo często wykorzystywanym przez Bonę. Poselstwo do Ferdynanda odbył prawdopodobnie podczas podróży do Wenecji, w której przebywał, na rozkaz królowej, od 1535 r. do śmierci w 1543 r.²¹
2. Cardutti Andreas – brak bliższych danych biograficznych. Odbył poselstwo w 1543 r. wraz ze Stanisławem Lasotą do cesarza Karola V Habsburga²².
3. Czarnkowski Andrzej, *Andreas Czarnkowski* (1507–1562) – dostojnik kościelny i sekretarz Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta. W listach uwierzytelniających tytułowany proboszczem gnieźnieńskim (od 1538 r.), scholastykiem krakowskim (od 1541 r.) i sekretarzem królewskim (od 1541 r.). W imieniu Zygmunta Augusta wystawiono mu cztery listy: w 1540 r. do Anny Jagiellonki i Elżbiety Habsburżanki, a w 1541 i 1549 r. do Ferdynanda I Habsburga. W 1553 r. został biskupem poznańskim, poświęcając się sprawom kościelnym²³.
4. Górka Andrzej, *Andreas de Gorka* (ok. 1500–1551) – karierę polityczną rozpoczynał w otoczeniu biskupa i podkanclerzego Piotra Tomickiego. W 1527 r. odbył pierwsze poselstwo na sejm Rzeszy do Ratzbony. W służbie dyplomatycznej wykorzystywany był raczej rzadko. W 1541 r. wystawiono mu list uwierzytelniający do Ferdynanda. W dokumencie tytułowany był kasztelanem poznańskim (od 1536 r.) oraz *inter primates senatorem*. Od 1536 r. pełnił również funkcję starosty generalnego Wielkopolski, a wcześniej, krótko, urząd kasztelana kaliskiego i starosty wieluńskiego²⁴.
5. Grabowiecki Gabriel, *Gabriel Grabowiecki* (1520–1570) – szlachcic herbu Grzymała. Od 1545 r. dworzanin i pisarz Zygmunta Augusta w Wilnie. W latach 1554–1556 monarcha wysyłał go do siostry Izabeli Jagiellonki. List uwierzytelniający na dwór habsburski wystawiono mu w 1556 r. W dokumencie tytułowany *secretarium nostrum*²⁵.
6. Hozjusz Stanisław, *Stanislaus Hosius* (1504–1579) – z pochodzenia mieszczanin, duchowny, humanista. Sekretarz królewski (od 1538 r.), a następnie sekretarz wielki koronny (od 1543 r.). W sekretariacie był specjalistą od spraw pruskich. W 1549 r. negocjował słynny

²¹ W. Pociecha, *D'Alifio Ludwik (1499–1543)* [w:] PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 77–78; *Urządnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990, nr 877, s. 174; M. Mikula, *Ludwik d'Alifio (ur. 1499 r., zm. 1543 r.)* [w:] W. Uruszczak (red.), *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: 1364–1780, Kraków 2015, s. 224–225; A. Wyczański, *Między kulturą a polityką...*, s. 246–247.

²² J. Wijaczka, *Stosunki dyplomatyczne...*, s. 151, 174.

²³ J. Nowacki, *Czarnkowski Andrzej (1507–1562)* [w:] PSB, t. 4, Kraków 1938, s. 216–217.

²⁴ W. Dworzaczek, *Górka Andrzej h. Łódzia (ok. 1500–1551)* [w:] PSB, t. 8, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959–1960, s. 401–405; *Urządnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1993, nr 1778, s. 233; *Urządnicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. A. Bieniaszewski, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, nr 172, s. 52; nr 748, s. 117; nr 1181, s. 164.

²⁵ W. Urban, A. Wyczański, *Grabowiecki Gabriel h. Grzymała (ok. 1520–1570)* [w:] PSB, t. 8, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959–1960, s. 471–473.

układ praski. Na poczet negocjacji kancelaria Zygmunta Augusta wystawiła mu trzy listy uwierzytelniające do Habsburgów: Karola V, cesarza rzymskiego, Ferdynanda I, króla rzymskiego i Filipa, króla Hiszpanii. W dokumentach tytułowany biskupem chełmińskim nominatem. W 1558 r. pojawił się na dworze wiedeńskich Habsburgów wraz z Marcinem Kromerem. Na tę okoliczność wystawione zostały dwa listy uwierzytelniające: do Ferdynanda I, cesarza rzymskiego, i Maksymiliana, króla czeskiego. Tym razem tytułowany biskupem warmińskim (od 1551 r.). Od 1561 r. piastował godność kardynała. W służbie dyplomatycznej działał do śmierci, gdyż w latach 1569–1579 przebywał w Rzymie w sprawie spadku po Bonie Sforzy²⁶.

7. Karnkowski Stanisław, *Stanislaus Carnkowski* (1520–1603) – szlachcic herbu Junosza, duchowny. Od ok. 1555 r. tytułowany sekretarzem królewskim. W 1564 r. odbył poselstwo na dwór habsburski wraz ze Stanisławem Wolskim. W liście uwierzytelniającym tytułowany sekretarzem wielkim koronnym (1563–1567), kantorem gnieźnieńskim, kanonikiem krakowskim i referendarzem duchownym koronnym (1558–1567). Oprócz służby dyplomatycznej prężnie działał w polityce wewnętrznej i kościelnej państwa. Od 1567 r. biskup kujawski, a w 1581 r., po śmierci J. Uchańskiego, został arcybiskupem gnieźnieńskim i prymasem Polski²⁷.
8. Krasieński Franciszek, *Franciszek Krasinski* (1525–1577) – szlachcic herbu Ślepowron, doktor obojga praw, duchowny. Od ok. 1560 r. sekretarz królewski. W 1565 r. odbył poselstwo do Wiednia, gdzie powrócił na dwa lata w 1566 r. Zachował się list uwierzytelniający z drugiego poselstwa, gdzie był on tytułowany archidiaconem kaliskim (przed 1555 r.) i kanonikiem krakowskim (od 1555 r.). Po powrocie z tego poselstwa w 1569 r. został mianowany podkanclerzym koronnym, a w 1572 r. biskupem krakowskim²⁸.
9. Kromer Marcin, *Martinus Cromerus* (1512–1589) – duchowny mieszczańskiego pochodzenia, znany szerzej jako pisarz i humanista. W sekretariacie królewskim od 1543 r. Karierę dyplomatyczną rozpoczynał od poselstw do Rzymu, jednak od 1547 r. stał się etatowym posłem na dwór wiedeńskich Habsburgów. Na jego nazwisko kancelaria Zygmunta Augusta wystawiła do Habsburgów wiedeńskich 11 listów uwierzytelniających. W dokumentach tytułowany dziesięciokrotnie doktorem obojga praw (od 1540 r.) i kanonikiem krakowskim (od 1544 r.) oraz dziewięciokrotnie *secretarium nostrum*. Oprócz tego kilkakrotnie nazywany był kustoszem wiślickim (od 1542 r.) i kanonikiem warmińskim (od 1552 r.). Przez Zygmunta Augusta w 1552 r., m.in. za działalność dyplomatyczną, został nobilitowany. Ferdynand I Habsburg dodał do jego herbu habsburskiego orła. W latach 1558–1564 pełnił funkcję stałego przedstawiciela Zygmunta Augusta, zajmując

²⁶ W. Urban, *Hozjusz Stanisław (1504–1579)* [w:] PSB, t. 10, Wrocław – Warszawa – Kraków 1962–1964, s. 42–46.

²⁷ H. Kowalska, *Karnkowski Stanisław h. Junosza (1520–1603)* [w:] PSB, t. 12, Wrocław – Kraków – Warszawa 1966–1967, s. 77–82; *Urządnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 855, s. 136; nr 933, s. 146.

²⁸ W. Urban, *Krasieński Franciszek h. Ślepowron (1525–1577)* [w:] PSB, t. 15, Wrocław – Kraków – Warszawa 1970, s. 171–173; *Urządnicy centralni i nadworni Polski...*, nr 642, s. 109.

- się głównie sprawą sum neapolitańskich i Węgier. Po zakończeniu kariery dyplomatycznej biskup koadiutor warmiński (od 1569 r.), a następnie biskup ordynariusz (od 1579 r.)²⁹.
10. Kryski Wojciech, *Albertus Criski* (ok. 1530–1562) – szlachcic herbu Prawdzic. W 1550 r. przyjęty do kancelarii Zygmunta Augusta poprzez nominację na sekretarza królewskiego. Misja do Wiednia w 1551 r. była jedną z jego pierwszych wypraw dyplomatycznych. W liście uwierzytelniającym tytułowany *secretarium nostrum*. W późniejszych latach posłował m.in. do Anglii i na dwór Filipa II Habsburga. Postać Kryskiego została uwieczniona w twórczości Jana Kochanowskiego, a przede wszystkim w *Dworzaniu polskim* Łukasza Górnickiego³⁰.
 11. Lasota Krzysztof, *Christopherus Liasota* (?–1586) – prawdopodobnie młodszy brat Stanisława Lasoty. W 1556 r. posłował w imieniu Zygmunta Augusta do króla czeskiego Maksymiliana Habsburga. W liście uwierzytelniającym określany *nostris equitem*. Brakuje informacji, czy zdobył kiedykolwiek tytuł sekretarza królewskiego. Od 1560 r. podczaszy lubelski. W 1573 r. gościł u siebie legata cesarskiego na sejm elekcyjny³¹.
 12. Lasota Stanisław, *Stanislaus Lassota* (ok. 1515–1561) – szlachcic herbu Rawicz. W 1543 r. posłował wraz z Andreą Carduttim do cesarza Karola V. W późniejszym czasie otrzymał tytuł sekretarza królewskiego, lecz w służbie dyplomatycznej niczym szczególnym się nie wyróżniał. Był pokojowcem Zygmunta Augusta, a od 1551 r. najpierw stolnikiem lubelskim, a od 1553 r. podkomorzym lubelskim³².
 13. Łaski Stanisław, *Stanislaos a Lasko* (ok. 1500–1550) – szlachcic herbu Korab. Znany szerzej jako podróżnik, publicysta i świetny mówca. Służbę dyplomatyczną rozpoczynał w 1526 r. za granicą, na dworze króla francuskiego Franciszka I Walezjusza. W 1531 r. powrócił do kraju. W polskiej służbie dyplomatycznej posłował m.in. do elektora brandenburskiego Joachima II, a w 1547 r. na sejm Rzeszy oraz otrzymał uwierzytelnienie od Zygmunta Augusta jako poseł do Ferdynanda I Habsburga. W liście tytułowany wojewodą sieradzkim, którym był od 1543 r. Po powrocie z poselstwa otrzymał starostwo łączyckie³³.
 14. Maciejowski Mikołaj, *Nicolaus Maczieiowski* (?–1574) – szlachcic herbu Ciołek. Od 1535 r. służył na dworze Albrechta Hohenzollerna, a od 1553 r. u Zygmunta Augusta. Sekretarzem królewskim był co najmniej od 1565 r. W 1566 r. posłował do cesarza

²⁹ H. Barycz, *Kromer Marcin h. własnego (1512–1589)* [w:] PSB, t. 15, Wrocław – Kraków – Warszawa 1970, s. 319–325.

³⁰ R. Żelewski, *Kryski Wojciech h. Prawdzic (ok. 1530–1562)* [w:] PSB, t. 15, Wrocław – Kraków – Warszawa 1970, s. 488–490.

³¹ *Urządnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. W. Kłaczewski, W. Urban, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1991, nr 164, s. 34; H. Gmiterek, *Wilhelm z Rożemberka w Lubelskiem w latach 1572–1573*, „Rocznik Lubelski” 1989–1990, t. 31–32, s. 106.

³² H. Barycz, *Lasota Stanisław h. Rawicz (ok. 1515–1561)* [w:] PSB, t. 16, Wrocław – Kraków – Warszawa 1971, s. 555; *Urządnicy województwa lubelskiego...*, nr 195, s. 38; nr 336, s. 54.

³³ J. Sikorski, *Łaski Stanisław h. Korab (ok. 1500–1550)* [w:] PSB, t. 18, Wrocław – Kraków – Warszawa 1973, s. 253–255; *Urządnicy województw łączyckiego i sieradzkiego...*, nr 571, s. 92; nr 1304, s. 176.

- Maksymiliana II Habsburga. W liście tytułowany starostą spiskim, którym był od 1564 r. W 1572 r. otrzymał godność wojewody lubelskiego³⁴.
15. Myszkowski Mikołaj, *Nicolaus de Mirow* (ok. 1511–1557) – szlachcic herbu Jastrzębiec. Dworzanin Bony Sforzy, a następnie Zygmunta Augusta. W imieniu króla otrzymał dwukrotnie listy uwierzytelniające do Ferdynanda I Habsburga. W 1545 r. odbył poselstwo w pojedynkę, najprawdopodobniej zawiadamiając o śmierci Elżbiety Hasburżanki. W dokumencie tytułowany stolnikiem (chodzi o tytuł stolnika krakowskiego, którym był od 1535 r.) i dworzaninem. W 1554 r. wystawiono mu list wraz z Marcinem Kromerem. Równoległe z nimi posłował też Mikołaj Cikowski. Tym razem Myszkowski tytułowany był kasztelanem radomskim (od 1550 r.) oraz kasztelanem oświęcimskim i zatorskim (od 1550 r.), a także starostą międzyrzeckim (od 1549 r.). Krótko po drugim poselstwie do Ferdynanda I otrzymał również kasztelaninę wojnicką (od 1554 r.)³⁵.
 16. Ostroróg Stanisław, *Stanislaus Ostrorog* (1519–1568) – szlachcic herbu Nałęcz. W 1548 r. otrzymał uwierzytelnienie do cesarza Karola V Habsburga. Tytułowany w dokumencie *secretarium nostrum*. W późniejszym czasie był wykorzystywany jako dyplomata w innych kierunkach. Już przed poselstwem w 1548 r. piastował także od roku urząd starosty kościańskiego, do którego dołączono mu w 1552 r. starostwo zachewskie i tytuł kasztelana międzyrzeckiego³⁶.
 17. Padniewski Filip, *Philippus Padniewski* (?–1572) – duchowny, humanista, mecenas, szlachcic herbu Nowina. Sekretarzem królewskim był co najmniej od 1545 r. W zbiorach Haus-, Hof- und Staatsarchiv znalazły się trzy jego listy uwierzytelniające. Pierwszy kierowany był do króla hiszpańskiego Filipa II Habsburga w 1550 r. Tytułowano go w dokumencie proboszczem w Iłży (od 1543 r.), kanonikiem gnieźnieńskim (od 1547 r.) i krakowskim (od 1538 r.), a także *secretarium nostrum*. Dwa kolejne listy otrzymał w 1552 r. i były one adresowane do króla czeskiego Maksymiliana Habsburga oraz króla rzymskiego Ferdynanda I Habsburga. Tym razem tytułatura była krótsza, ograniczająca się do kantora krakowskiego oraz tytułu sekretarza i oratora. W 1557 r. otrzymał urząd sekretarza wielkiego, a dwa lata później podkanclerzego koronnego. Równie szybko awansował w hierarchii kościelnej, gdyż w 1560 r. został biskupem przemyskim, a w 1562 r. krakowskim³⁷.
 18. Podoski Łukasz, *Luca Podoski* (1526–1584) – duchowny, szlachcic herbu Junosza. Od 1554 r. tytułowany sekretarzem królewskim Zygmunta Augusta. Działał aktywnie

³⁴ I. Kaniewska, *Maciejowski Mikołaj h. Ciołek (zm. 1574)* [w:] PSB, t. 19, Wrocław – Kraków – Warszawa 1974, s. 62–64; *Urzędnicy województwa lubelskiego...*, nr 370, s. 57.

³⁵ H. Kowalska, *Myszkowski Mikołaj z Mirowa i Spytkowic h. Jastrzębiec (ok. 1511–1557)* [w:] PSB, t. 22, Wrocław – Kraków – Warszawa 1977, s. 377–379; *Urzędnicy województwa krakowskiego...*, nr 367, s. 102; *Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski Kórnik 1993, nr 440, s. 70; *Urzędnicy centralni i nadworni Polscy...*, nr 285, s. 64.

³⁶ *Ostroróg Stanisław h. Nałęcz (1519–1568)* [w:] PSB, t. 24, Wrocław – Kraków – Warszawa 1979, s. 528–530; *Urzędnicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. A. Bieniaszewski, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, nr 613, s. 100.

³⁷ L. Hajdukiewicz, H. Kowalska, *Padniewski Filip h. Nowina (zm. 1572)* [w:] PSB, t. 25, Wrocław – Kraków – Warszawa 1980, s. 1–7; *Urzędnicy centralni i nadworni Polscy...*, nr 640, s. 109; nr 931, s. 146.

- w kancelarii królewskiej, współpracując z Marcinem Kromerem i Stanisławem Hozjuszem. W 1568 r. otrzymał list uwierzytelniający do cesarza Maksymiliana II Habsburga, zastępując na stanowisku Franciszka Krasieńskiego, stałego przedstawiciela przy dworze Habsburgów wiedeńskich. W liście tytułowany kanonikiem krakowskim (od 1558 r.) i *secretarium nostrum*. W późniejszych latach kontynuował działalność dyplomatyczną u Stefana Batorego³⁸.
19. Proczek Venceslaus – brak bliższych danych biograficznych. Prawdopodobnie pochodzenia czeskiego. Dworzanin konny Zygmunta I Starego. W 1534 r. otrzymał uwierzytelnienie do króla rzymskiego Ferdynanda I Habsburga³⁹.
 20. Przerębski Jan, *Ioannus de Przerap* (ok. 1519–1562) – duchowny, szlachcic herbu Nowina. Od 1545 r. sekretarz królewski, a od 1550 r. sekretarz wielki koronny. Dwa lata później awansował na podkanclerzego koronnego. Na dwór wiedeński otrzymał dwa razy listy uwierzytelniające do Maksymiliana Habsburga i Ferdynanda I Habsburga. W 1553 r. w dokumencie występował wraz z Mikołajem Radziwiłłem Czarnym. Tytułowany był proboszczem krakowskim i *regni nostri vicecancellario*. W 1559 r. posłował już samodzielnie do Habsburgów, a tytułowano go nowo otrzymaną godnością arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasem⁴⁰.
 21. Radziwiłł Mikołaj zwany Czarnym, *Nicolaus Radivil* (1515–1565) – szlachcic herbu Trąby. Jeden z bliższych współpracowników Zygmunta Augusta. Zachowało się pięć listów uwierzytelniających. Trzy z nich adresowane są do Ferdynanda, króla rzymskiego, a dwa do Maksymiliana, króla czeskiego. Pierwszy z dokumentów z 1547 r. był właściwie poprawieniem listu uwierzytelniającego przez kanclerza Samuela Maciejowskiego z powodu uzupełnienia składu poselstwa o Marcina Kromera. W liście tytułowany był marszałkiem wielkim litewskim i starostą szawelskim (obydwa tytuły od 1544 r.). Podczas tego poselstwa uzyskał dla siebie i członków swojej rodziny tytuły książęce. Pozostałe cztery listy uwierzytelniające wystawiono w 1553 r. Najpierw w lutym Mikołaj otrzymał samodzielne uwierzytelnienie, a w kwietniu, do tych samych władców, wraz z Janem Przerębskim. Tym razem Radziwiłła tytułowano księciem na Olyce i Nieświeżu (od 1547 r.), wojewodą wileńskim, kanclerzem wielkim litewskim, marszałkiem wielkim litewskim i starostą szawelskim, brzeskim i borysowskim. Tytuły te uzupełniono również słowem orator. Na dwór wiedeński posłował chociażby w sprawie zwrotów paraphernaliów Elżbiety Habsburżanki oraz zaaranżowania małżeństwa Zygmunta Augusta z jej siostrą Katarzyną⁴¹.

³⁸ R. Żelewski, *Podoski Łukasz h. Junosza (1526–1584)* [w:] PSB, t. 27, Wrocław – Kraków – Warszawa 1983, s. 171–173.

³⁹ A. Gładysz, *Courtiers of Foreign Origin amongst the Horse Courtiers of King Sigismund I the Old in 1518–1526. Part Two: Significance of “Other” Courtiers in Military Activities of the Royal Court in 1519–1521 in the Light of Signature Registers of the Horse Courtiers*, „Przegląd Historyczny” 2021, t. 112, z. 2, s. 380.

⁴⁰ H. Kowalska, *Przerębski Jan h. Nowina (ok. 1519–1562)* [w:] PSB, t. 28, Wrocław – Kraków – Warszawa 1984–1985, s. 748–757; *Urzednicy centralni i nadworni Polski...*, nr 639, s. 109; nr 930, s. 146.

⁴¹ H. Lulewicz, *Radziwiłł Mikołaj zwany Czarnym h. Trąby (1515–1565)* [w:] PSB, t. 30, Wrocław – Kraków – Warszawa 1987, s. 335–347.

22. Tęczyński Jan Gabriel, *Ioannus de Thenczin* (1484–1552) – szlachcic herbu Topór. Nie należał do etatowych sekretarzy królewskich, ale był częstym posłem Zygmunta Starego, zwłaszcza do Sulejmana Wspaniałego i Ferdynanda I Habsburga. W wyniku poselstw do Habsburgów otrzymał m.in. w 1527 r. tytuł hrabiego. W 1539 r. został mu wystawiony list uwierzytelniający wraz z Janem Wilamowskim, także od Zygmunta Augusta. Był w nim tytułowany marszałkiem nadwornym koronnym (od 1529 r.), kasztelanem wojnickim (od 1535 r.) i starostą lubelskim (od 1530 r.). W późniejszym czasie otrzymał także urząd wojewody sandomierskiego (od 1542 r.)⁴².
23. Wapowski Stanisław, *Stanislaus Wapowski* (?–1564) – dworzanin królewski Zygmunta Augusta i tak też tytułowany w liście uwierzytelniającym z 1555 r. do Ferdynanda I Habsburga. Przed 1561 r. otrzymał tytuł sekretarza królewskiego⁴³.
24. Wilamowski Jan, *Ioannus Vilamowski* (ok. 1500–1540) – duchowny i szlachcic herbu Orla. Należał do grona sekretarzy królewskich Zygmunta Starego od ok. 1536 r., chociaż w otoczeniu kancelarii Piotra Tomickiego znajdował się od 1524 r. W 1539 r. otrzymał uwierzytelnienie od Zygmunta Augusta do Ferdynanda I Habsburga wraz z Janem Gabrielem Tęczyńskim. W dokumencie tytułowany sekretarzem królewskim i kantorem katedralnym krakowskim (od 1539 r.). W tym samym roku otrzymał też nominację na biskupa kamienieckiego. Na poselstwo jednak prawdopodobnie nie dotarł, gdyż w dołączonym do uwierzytelnienia liście usprawiedliwiano jego nieobecność chorobą ręki. Prawdopodobnie problemy ze zdrowiem były poważniejsze, gdyż zmarł rok później⁴⁴.
25. Wolski Stanisław, *Stanislaus Volski* (?–1566) – szlachcic herbu Półkozic, krótko duchowny, gdyż w 1551 r. zrezygnował z piastowania urzędów kościelnych, przechodząc do stanu świeckiego. Około 1553 r. uzyskał godność sekretarza królewskiego. Otrzymał dwa listy uwierzytelniające na dwór wiedeński w 1564 r.: w marcu, wraz ze Stanisławem Karnkowskim, do Ferdynanda I Habsburga, a w listopadzie – sam, do Maksymiliana II Habsburga. W obydwu listach tytułowany kasztelanem rawskim (od 1563 r.) i starostą krzepickim (od 1558 r.). Krótko przed poselstwem lub po nim otrzymał również urząd marszałka nadwornego koronnego (od 1564 r.), podczaszego i kasztelana sandomierskiego (od 1565 r.) i starosty warszawskiego (od 1566 r.). Znacznie wcześniej przed poselstwami, był starostą lanckorońskim (od 1548 r.) i brzezińskim (od 1554 r.)⁴⁵.

⁴² *Urzędnicy województwa krakowskiego...*, nr 565, s. 130; *Urzędnicy województwa sandomierskiego...*, nr 948, s. 123; *Urzędnicy województwa lubelskiego...*, nr 3, s. 17; nr 53, s. 22–23; nr 312, s. 51; *Urzędnicy centralni i nadworni Polski...*, nr 449, s. 87.

⁴³ M. Korolko, *Seminarium Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego...*, s. 267; M. Ferenc, *Dwór Zygmunta Augusta. Organizacja i ludzie*, Kraków 1998, s. 193.

⁴⁴ A. Wyczański, *Między kulturą a polityką...*, s. 270.

⁴⁵ *Urzędnicy województwa sandomierskiego...*, nr 735, s. 101; *Urzędnicy centralni i nadworni Polski...*, nr 451, s. 87; *Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego...*, nr 20, s. 23.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Księgi Poselstw (*Libri Legationum*) Metryki Koronnej, LL 7, LL 8, LL 9, LL 10, LL 12, LL 13, LL 14, LL 15, LL 16, LL 17, LL 19, LL 22.
- Österreichische Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu, Diplomatie und Außenpolitik vor 1848, Staatenabteilungen, Polen I, Polonica 2 (1530–1534), Polonica 3 (1535–1538), Polonica 4 (1539–1543), Polonica 5 (1545–1548), Polonica 6 (1549–1553.06), Polonica 7 (1553.07–1554.12), Polonica 8 (1555–1556), Polonica 9 (1557–1559.03), Polonica 12 (1563–1566.06), Polonica 13 (1566–1569).
- Österreichische Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu, Länderabteilungen, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, 88/89 Ungarische Akten (1564.01–1566.12).

Opracowania

- Baczkowski K., *Zjazd wiedeński 1515. Geneza, przebieg i znaczenie*, Warszawa 1975.
- Barwicka-Makula A., *Od wrogości do przyjaźni. Habsburgowie austriaccy wobec Polski w latach 1587–1592*, Katowice 2019.
- Barycz H., *Kromer Marcin h. własnego (1512–1589)* [w:] PSB, t. 15, Wrocław – Kraków – Warszawa 1970, s. 319–325.
- Barycz H., *Lasota Stanisław h. Rawicz (ok. 1515–1561)* [w:] PSB, t. 16, Wrocław – Kraków – Warszawa 1971, s. 555.
- Bodniak S., *Kongres szczeciński na tle bałtyckiej polityki polskiej*, Kraków 1929.
- Dworzaczek W., *Górka Andrzej h. Łódzia (ok. 1500–1551)* [w:] PSB, t. 8, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959–1960, s. 401–405.
- Dziubiński A., *Stosunki dyplomatyczne polsko-tureckie w latach 1500–1572 w kontekście międzynarodowym*, Wrocław 2005.
- Pietkiewicz E., *Protokół dyplomatyczny*, Warszawa 1998.
- Ferenc M., *Dwór Zygmunta Augusta. Organizacja i ludzie*, Kraków 1998.
- Mattingly G., *Renaissance Diplomacy*, London 1965.
- Gładysz A., *Courtiers of Foreign Origin amongst the Horse Courtiers of King Sigismund I the Old in 1518–1526. Part Two: Significance of “Other” Courtiers in Military Activities of the Royal Court in 1519–1521 in the Light of Signature Registers of the Horse Courtiers*, „Przegląd Historyczny” 2021, t. 112, z. 2, s. 377–395.
- Gmiterek H., *Wilhelm z Rożemberka w Lubelskiem w latach 1572–1573*, „Rocznik Lubelski” 1989–1990, t. 31–32, s. 103–110.
- Gregorowicz D., *Tiara w grze o koronę. Stolica Apostolska wobec wolnych elekcji w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w drugiej połowie XVI wieku*, Kraków 2019.
- Hajdukiewicz L., Kowalska H., *Padniewski Filip h. Nowina (zm. 1572)* [w:] PSB, t. 25, Wrocław – Kraków – Warszawa 1980, s. 1–7.
- Ikonowicz C., Piekarski J.W., *Protokół dyplomatyczny i dobre obyczaje*, Warszawa 2009.

- Januszek-Sieradzka A., „Potrzeba moskiewska” na sejmach koronnych w latach 60. XVI stulecia, „TEKA Komisji Historycznej Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” 2012, t. 9, s. 7–31.
- Kaniewska I., *Maciejowski Mikołaj h. Ciołek (zm. 1574)* [w:] PSB, t. 19, Wrocław – Kraków – Warszawa 1974, s. 62–64.
- Korolko M., *Poczet sekretarzy Zygmunta Augusta (1548–1572)*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 1986, t. 31, s. 45–84.
- Korolko M., *Seminarium Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego. Humanisci w kancelarii królewskiej Zygmunta Augusta*, Warszawa 1991.
- Kowalska H., *Karnkowski Stanisław h. Junosza (1520–1603)* [w:] PSB, t. 12, Wrocław – Kraków – Warszawa 1966–1967, s. 77–82.
- Kowalska H., *Myszkowski Mikołaj z Mirowa i Spytkowic h. Jastrzębiec (ok. 1511–1557)* [w:] PSB, t. 22, Wrocław – Kraków – Warszawa 1977, s. 377–379.
- Kowalska H., *Przerębski Jan h. Nowina (ok. 1519–1562)* [w:] PSB, t. 28, Wrocław – Kraków – Warszawa 1984–1985, s. 748–757.
- Lazzarini I., *Communication and conflict: Italian diplomacy in the Early Renaissance, 1350–1520*, Oxford 2015.
- Lulewicz H., *Radziwiłł Mikołaj zwany Czarnym h. Trąby (1515–1565)* [w:] PSB, t. 30, Wrocław – Kraków – Warszawa 1987, s. 335–347.
- Mikuła M., *Ludwik d’Alifio (ur. 1499 r., zm. 1543 r.)* [w:] W. Uruszczak (red.), *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 1: 1364–1780, Kraków 2015, s. 224–225.
- Nowacki J., *Czarnkowski Andrzej (1507–1562)* [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 216–217.
- Ostroróg Stanisław h. Nałęcz (1519–1568) [w:] PSB, t. 24, Wrocław – Kraków – Warszawa 1979, s. 528–530.
- Pajewski J., *Węgierska polityka Polski w połowie XVI wieku (1540–1571)*, Kraków 1932.
- Plewczyński M., *Koalicje antymoskiewskie Jagiellonów w XVI wieku*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2005, t. 2, s. 83–94.
- Pociecha W., *D’Alifio Ludwik (1499–1543)* [w:] PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 77–78.
- Sikorski J., *Łaski Stanisław h. Korab (ok. 1500–1550)* [w:] PSB, t. 18, Wrocław – Kraków – Warszawa 1973, s. 253–255.
- Skowron R., *Dyplomaci polscy w Hiszpanii w XVI i XVII wieku*, Kraków 1997.
- Skowron R., *Księstwo Bari i sumy neapolitańskie. Polsko-hiszpański spór o spadek po królowej Bonie*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” 2022, t. 28, s. 171–213.
- Sucheni-Grabowska A., *Jagiellonowie i Habsburgowie w pierwszej połowie XVI w. Konflikty i ugody*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 1983, t. 38, z. 4, s. 449–467.
- Sucheni-Grabowska A., *Stanisław Hozjusz jako dyplomata Zygmunta Augusta. Wokół traktatu praskiego z 1549 roku*, „Studia Warmińskie” 1981, t. 18, s. 99–156.
- Sucheni-Grabowska A., *Zygmunt August. Król polski i wielki książę litewski 1520–1562*, Kraków 2010.
- Sumariusz Ksiąg Poselstw Metryki Koronnej*, t. 1: *Jagiellonowie*, oprac. I. Sułkowska-Kurasiowa, J. Wejchertowa, Warszawa 2019.
- Urban W., *Hozjusz Stanisław (1504–1579)* [w:] PSB, t. 10, Wrocław – Warszawa – Kraków 1962–1964, s. 42–46.

- Urban W., *Krasiński Franciszek h. Ślepowron (1525–1577)* [w:] PSB, t. 15, Wrocław – Kraków – Warszawa 1970, s. 171–173.
- Urban W., Wyczański A., *Grabowiecki Gabriel h. Grzymała (ok. 1520–1570)* [w:] PSB, t. 8, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959–1960, s. 471–473.
- Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziała, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.
- Urzędnicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. A. Bieniaszewski, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987.
- Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1993.
- Urzędnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990.
- Urzędnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. W. Kłaczewski, W. Urban, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1991.
- Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1993.
- Valentino Saurmano laiškai imperatoriui Ferdinandui I iš Žygimanto Augusto Vilniaus dvaro (1561–1562 m.)*, oprac. D. Antanavičius, V. Gerulaitienė, J. Kiaupienė, Vilnius 2009.
- Wijaczka J., *Stosunki dyplomatyczne Polski z Rzeszą Niemiecką w czasach panowania cesarza Karola V (1519–1556)*, Oświęcim 2015.
- Wojtyńska H.D., *Papięstwo–Polska 1548–1563. Dyplomacja*, Lublin 1977.
- Wyczański A., *Między kulturą a polityką. Sekretarze królewscy Zygmunta Starego (1506–1548)*, Warszawa 1990.
- Żelewski R., *Dyplomacja polska w latach (1506–1572)* [w:] M. Biskup (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, t. I: *Polowa X w.–1572*, Warszawa 1982, s. 587–793.
- Żelewski R., *Kryski Wojciech h. Prawdzic (ok. 1530–1562)* [w:] PSB, t. 15, Wrocław – Kraków – Warszawa 1970, s. 488–490.
- Żelewski R., *Organizacja koronnej służby dyplomatycznej za Zygmunta Augusta* [w:] Z. Wójcik (red.), *Polska służba dyplomatyczna XVI–XVIII wieku. Studia*, Warszawa 1966.
- Żelewski R., *Podoski Łukasz h. Junosza (1526–1584)* [w:] PSB, t. 27, Wrocław – Kraków – Warszawa 1983, s. 171–173.

SIGISMUND AUGUSTUS' ENVOYS AND LETTERS OF CREDENCE
TO THE HABSBURGS. AN ATTEMPT TO LIST THEM ON THE BASIS
OF THE SOURCES IN THE HAUS-, HOF- UND STAATSARCHIV IN VIENNA

Abstract

Among the documents left by royal envoys and the royal chancellery, the most credible evidence of being a part of a legation are the letters of credence. The custom of presenting them has been known since ancient times and it continues to this day. However, the extensive literature concerning the history of diplomacy in the 16th century does not devote much

attention to this subject matter. The reign of Sigismund Augustus was a significant period for the fate of Central and Eastern Europe. The epoch when the last male representative of the Jagiellonian dynasty ruled was a time of reorientation of foreign policy priorities in the history of diplomacy of the Polish Crown. Therefore, the article aims to present a credible list of royal envoys, on the basis of the submitted letters of credence, who represented the interests of Sigismund Augustus at the court of the Habsburgs in Vienna. While conducting the research in the Austrian Haus-, Hof- und Staatsarchiv in Vienna, 45 letters of credence dated from between 1534 to 1568 were found.

Keywords: Sigismund Augustus, Habsburgs, letters of credence, royal envoys, Haus-, Hof- und Staatsarchiv in Vienna